

Miloš Kopták Od zajtra neilustrujem

Celok tvorby Miloša Koptáka tvoria dva na prvý pohľad odlišné a uzavreté okruhy: voľná tvorba, ktorá má vnútorne rôznorodú, štruktúru a tvorba ilustrátorská. Z výtvarného hľadiska má každá oblasť nielen svoje špecifické vyjadrovacie prostriedky, ale aj zámery. Napriek týmto dvom rozdielnym svetom sú obidve oblasti vnútorne prepojené, nie však prvoplánovou vizuálnou stránkou, ale svojou umeleckou podstatou. Miloš Kopták je umelcom, ktorý sa snaží o vyjadrenie novej definície umeleckej formy, pričom s nadhľadom reflektuje myšlienky a odkazy, ktoré prijímame zo širokého spektra kultúrnej histórie. Ich tradičné významy a hodnoty vníma cez meniace sa spektrum časových vrstiev. V ilustrátorskej tvorbe si vytvoril vlastnú znakovú reč, v ktorej absorboval podnety moderného výtvarného jazyka v osobitom tvarosloví. Zlaté obdobie modernej slovenskej ilustrácie šesťdesiatych rokov, kedy dominovali knihy V. Bombovej, M. Cipára, V. Gergeľovej A. Brunovského, môže tvoriť nielen dobré zázemie, ale môže byť podnetom pre hľadanie vlastnej cesty. Už na prvý pohľad sa Koptáková tvorba koncepcne od tejto tradície odlišuje. Asociácie rovnakých, či podobných tém, textov, motívov viedli k rozdielnej výtvarnej štruktúre. Ilustrovanie rozprávok, či povestí bez ohľadu na ich pôvod (africké, grécke, spišské či kysucké), sa nestalo pre Koptáka zámerom pre zložitú rozprávku a hutné dejové zápletky. Volil cestu obrazového minimalizmu a monochrómej farebnosti, pričom prejavil zmysel pre dekoratívnu monumetalizáciu námetu a vnútornú koncentráciu. Prostredie naznačil drobnými detailami flóry, fauny, prostredia, architektúry. Spôsobom použitia farby a komponovaním celku dosiahol zámerne naivizujúce poetické a magické pôsobenie. V konečnom dôsledku však zaznejú aj tóny reflektujúce princípy voľnej tvorby – prvky humoru až grotesky a monstroznej metaforickosti (deformujúce tváre, masky...).

Rôznorodosť výtvarných prístupov v ilustrátorskej práci prejavil Miloš Kopták v ďalších typoch ilustrátorských opusov. Podľa druhu textu zvolil inú technológiu i výtvarnú koncepciu. Využíva viac vecných detailov, bohatšie dejové zápletky, dôraznejšie uplatňuje kresbu, príp. využíva fotografiu. Kompozície vrstiev dekoratívne po celej obrazovej ploche a nevyhýba sa ani ornamentálnym prvkom. Pri autorskej knihe Včelár možno dať spôsob výtvarného jazyka do súvislosti s kresleným filmom, pretože jednotlivé ilustrácie sú akoby výzvou k animácii. Ak sledujeme obrazové detaily, figúrky, postavičky, zvieratká a predmety, Kopták si zachováva identitu výtvarného jazyka a zmysel pre svojský humor a nadhľad. Objavný potenciál ilustrácií Miloša Koptáka tkvie možno v tom, že ako vyškolený ilustrátor sa neuzatvoril do zjavných schopností kresliara, ale uvoľnil obrazové pole tvorivej aktivity.

Miloš Kopták Radikálne!

Rozložte si na stôl knižky s ilustráciami Miloša Koptáka a hľadajte systém, vývoj, taktiku. Strávite hodiny spájaním detailov, diskurzom o tom kde – čo – s čím súvisí a prečo, rozstrihajte jeho životopis, hľadajte vplyvy... aj tak sa nakoniec vzdáte. Ilustrácie sa pred vami budú rozpínať od tých nežných, tlmených prírodných scenérií slovenských povestí, cez doslova karnevalové sprievody farieb afrických a gréckych príbehov až po drsne kolorované pitoresktné postavičky dotvárajúce kuchárske knihy, či smiešne príbehy. Takmer každá kniha je iná: zakryjete meno a máte pocit, že to nekreslil jeden, ale niekoľko autorov. Až keď si vydýchnete, až keď pripustíte, že dielo bude vždy presahovať to, čo o ňom dokážeme napísať, až potom vám dôjde, ako tie desiatky ilustrácií vznikli: (len) tak, že ich autor (len) nedokázal opakovať.

Miloš Kopták tvorí radikálne. Nejde do dohody s autorom textu, nesekunduje mu, nepodlieza, nepýta sa „ako to myslel, keď to písal“. A to isté robí s čitateľom: akoby mu bolo jedno, či jeho obrázkom porozumie: „tu máš, pozri, ber – neber, chyt' si to“. Tvorí tak, akoby sa hral: vášnivú adrenalínovú hru, v ktorej preskakuje z tvaru na tvar, z príbehu vyberá nečakané detaily a doslova volá čitateľa, láka ho k tomu, aby ho príbeh začal baviť. Aby sa pri ňom cítil dobre, aby ho rozosmial, aby mu v hlave ostal vtip.

Vlastne vedie dialóg s príbehom. Keď ilustruje, správa sa ako priateľ, s ktorým točíte staré, sto krát počuté historiky a on k nim pridá tú povestnú bodku, čerešničku, po ktorej vás znova rozosmejú. Prečítate príbeh, ale pozriete na obrázok a viete, že si ho môžete predstavovať ďalej, že sa neskončil, že sa stále deje.

Hej, Miloš Kopták nie je autor jedného štýlu. Neopakuje sa, ale často sa sám k sebe vracia. Časom, rokmi tvorby získal tú voľnosť, schopnosť reflektovať a ironizovať nielen svet okolo, ale sám seba, v nových ilustráciách przniť ponáškami tie predošlé, fungovať akoby v zrkadle. Aj to niekde povedal, že: „rád búram vlastné svety“.

Desiatky knižiek sa roztratil po knižniciach... máte pred sebou výber z nich. Nie reprezentatívny, nie prierezový, ale intuitívny, pocitový. Koniec koncov, emócia je asi to slovo, pre ktoré autor stále hľadá tvar.

*Ida Želinská —
Kurátorka TOTO! je galéria*

Miloš Kopták

* 1969

V rokoch 1991 - 1997 študoval na VŠVU v Bratislave (prof. D. Kállay), v roku 1994 na École des Beaux Arts v St. Etienne a v roku 1996 na École des Beaux Arts v Mulhouse, Francúzsko. Venuje sa maľbe, kresbe, tvorbe objektov, land artu a ilustračnej tvorbe. V roku 2007 vytvoril so španielskym umelcom Raiom Escalé autor-skú dvojicu Miroir Noir. Ilustrácia je popri voľnej tvorbe druhým jej ťažiskom. Spolupracuje s domácimi i zahraničnými vydavateľstvami, je spoluzakladateľom Asociácie ilustrátorov Slovenska — ASILu a dôležité sú jeho ďalšie aktivity v tejto oblasti: lektoruje odborné semináre a workshopy venované ilustračnej tvorbe doma i v zahraničí. Patrí sem i významná činnosť galeristu, je spoluzakladateľom galérie ilustrácií TOTO! je galéria, ktorej činnosť je venovaná mapovaniu povojnovej slovenskej ilustračnej tvorby. Podnes ilustroval desiatky kníh pre deti i dospelých a získal mnohé ocenenia, napr.: 2003, 2007, 2010, 2014, 2015 Najkrajšia kniha roka, 2006 Zlatá stuha, 2007 Najkrajšie ilustrácie roka, Praha, 2009 Cena Ludovíta Fullu a i.

Výber z ilustračnej tvorby Miloša Koptáka —

Z kuchyne starého Prešporka (P. Ševčovič, Vydavateľstvo Matice slovenskej 2000)
Adam a Šišibus (P. Ševčovič, Vydavateľstvo Matice slovenskej 2001)
Kysucké povesti (J. Podmanický, Vydavateľstvo Matice slovenskej 2002)
Zábavné oriešky pre bystré hlavičky (J. Pavlovič, Mladé letá 2002)
Z kuchyne prešporských vodníkov (P. Ševčovič, PT Albert Marenčin 2003)
Spišské povesti (A. Marec, Vydavateľstvo Matice slovenskej 2004)
Hody s upírom (K. Petkaničová, Ikar 2003)
Moja prvá galéria (J. Bodnárová, Viena 2005)
Kocúr na kolieskových korčuliach (J. Uličiansky, Perfekt 2006)
Africké pohádky (K. Sywor Kamanda, Brio, Gründ 2006)
Moje najmilšie rozprávky (P. Dobšínský, Perfekt 2006)
O slonícati, ktoré sa bojí myši (L. Eiseltová, Modré na bielom 2007)
Rozprávky z palety (J. Uličiansky – P. Palik, Vydavateľstvo Matice slovenskej 2007)
Grécke mýty (Brio, Gründ 2008)
Houbeles pictus (P. Maděra, Práh 2008)
Malá princezná (J. Uličiansky, Perfekt 2009; v češtine Práh 2010, Dixit 2016)
Včelár (Miloš Kopták, ASIL, 2011)
Slovo pred slovom (D. Pastirčák, Literárne informačné centrum 2012)
Lidské klubíčko (V. Vokolek, Albatros 2013)
Letné svetlo, potom príde noc (J. K. Stefánsson, Artforum, 2014)
Škola po škole (D. Hevier, Literárne informačné centrum 2015)
Džin (M. Šimečka, Artforum, 2015)
Spiatočka (I. Kerékgyártó, Artforum, 2019)

